

Norskfaget og verdensarven

Vi har en rik arv av lokale sagn og fortellinger i Telemark. Her er et eksempel.

Sagnet om Sigurd Gautison

Gaute levde på 1600-tallet og kom fra Raggjeheii i Hallingdal. Han var ein ugjerningsmann, som var dømd til å arbeide på Garpebyggja i Bergen i 18 år. Sia kom han til Møsstrand og budde ei tid på Juvik og sida på Bosbøen. Gaute var far til Sigurd Gauteson. Han var sterk som ein bjørn og spræk som ein katt, seiest det, og hoggende kræv på ski. Han låg ute i krigen mot svenskane, ved Gjellebekk. Han rømde derifrå. To offiserar var ute etter han, men han kom seg unda. Ved Møsvatn sprang han oppå Hyttenuten. Der drog han ned buksa og snudde baken til dei. Skjot meg i ræva, so ska`r de `kje fellen, ropa han og klappa seg bak. Han rak fredlaus, og kven som ville kunne taka han.

Han tok mellom anna ryggjetak med ein bjørn ein gong, heitest det, og med ei knivubbe fekk han teke livet av bjørnen.

Fra boka «Fjellbygdi ved Møsvatn» av Øystein Kostveit. Det står meir om Gaute i bygdesoga Vinje, Rauland bind 1, side 544.

Halvor Asbjørnsen har denne fortellinga om Sigurd Gautison.

Sigurd Gautison

På Møsstrand levde i gamle dager en mann som hette Sigurd Gautison. Han var veldig sterk, og da han var bare 18 år gammel, var han med på bjørnejakt. Han skadeskjøt en bjørn, og bjørnen kastet seg over han. Sigurd holdt pusten en stund. Da reiste bjørnen seg opp og ville gå igjen. Men Sigurd var overmodig og spente bjørnen i halen. Da ble bjørnen sint og satte seg på Sigurd. Han var den som måtte ligge under, og bjørnen bet av ham hele kjevebeinet. Men Sigurd gav seg ikke, han tok opp sin tollekniv og rispet opp, og til sist fikk han satt kniven ned i gapet på bjørnen. Da bjørnen bet hardt sammen, ble kniven stående, hvorpå bjørnen sluttet kampen og gikk med kniven i munnen. Siden ble bjørnen funnet død. Sigurd var ille tilredt og led av blodtap, så han måtte krabbe hjem. Da han kom hjem, ropte han om hjelp og fikk støtte fra sin søster. Men Sigurd ble snart frisk igjen, men meget vansiret og stygg å se på all sin dag.

Sigurd ble soldat og tatt med i krigen. Men her forbrøt han seg, i det han skjøt ned vaktene og rømte til Bosbøen. Men han hadde to offiserer etter seg, som ville gripe han, men Sigurd sprang fra dem og rømte ned til Møsvatn. Der vasset han så langt at vannet nådde han til halsen. Så gjemte han seg bak en stein til de var reist forbi. Siden sprang han opp i en skogli og derfra så han offiserene langt borte. Da trakk han ned buksene sine og ropte til dem: «Skyt me hær så skar de kje felden.» Og de skjøt, men kunne ikke treffe ham. Så rømte han til Neset og lå der om natten, og andre dagen reiste han omtrent 10 mil, helt til gården Hamre i Røldal. Siden flakket han fredløs omkring i flere år. Lenge etterpå var det en høytstående offiser som skulle gi han fri hvis han kunne skaffe 14 reinsdyr ned på Flottine, og det gjorde han. Så ble han fri for ettertiden.

Sigurd var barnløs, men så tok han til seg en gutt fra Tinn, som fikk arve han. Sigurds hjem var Hovden. Sigurd Gautison døde 102 år gammel.

Fra Ragnar Moen: I en skrepppekars fotspor. Boksmia 2007

Spørsmål til elevene:

1. Sammenlikne de to versjonene. Hva er forskjeller og likheter?
2. Vi har både sagn og eventyr i folkelitteraturen. Hva er kjennetegn på eventyr? Hva er kjennetegn på sagn?

Fra målene i norskfaget:

...Elevene skal lese og reflektere over et stort og variert utvalg av eldre og nyere tekster i ulike sjangre og fra ulike medier.

... Samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger.

Sagnet kan benyttes både i barneskole og ungdomsskole. På barnetrinn kan det levendegjøres og dramatiseres. På ungdomstrinn kan fortellingen forklares og settes inn i en annen type kontekst.